Kaivosteollisuus

7.2.2023

Perustuslakivaliokunta
Eduskunta

Asia: HE 274/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Kaivosteollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiakohdasta ja kunnioittaen lausuu seuraavaa.

Saamelaiskäräjistä annetun lain tarkistamista koskevassa hallituksen esityksessä tavoitteena on suojella ja edistää saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä parantaa saamelaisten kieltään ja kulttuuriaan koskevan itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä. Esityksellä toteutetaan saamelaisten perustuslakiin ja Suomea sitoviin ihmisoikeusvelvoitteisiin perustuvia oikeuksia.

Kysymyksessä on Suomen perustuslain suomien oikeuksien tarkentamisesta alkuperäiskansa saamelaisille. Esityksellä tarkistetaan ensi sijassa Suomen valtion ja muun julkishallinnon sekä toisaalta saamelaisten välistä oikeudellista suhdetta.

Malminetsintä ja kaivostoiminta saamelaisten kotiseutualueella

Kaivostoiminnalla on selkeästi ollut positiivinen merkitys Keski-Lapin elinvoimaisuuden säilyttäjänä. Esimerkiksi Kittilän ja Sodankylän kuntien osalta useat eri indikaattorit kertovat positiivisesta kehityksestä koko Suomen mittakaavassa.

Saamelaisten kotiseutualueella ei ole metallien tai teollisuusmineraalien kaivostuotantoa. Myöskään malminetsintää ei ole yksittäisiä lupahakemuksia lukuun ottamatta kohdistettu saamelaisalueille. Geologisesti arvioiden ei kuitenkaan ole nähtävissä estettä sille, etteikö jatkossa malminetsintää voisi kohdistua myös kotiseutualueelle.

Vaikutukset elinkeinoihin

Perusoikeuskeskeisyydestään huolimatta esityksellä on vaikutuksia myös elinkeinotoimintaan. Lakiehdotuksen yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitetta koskevat säännökset (9 § sekä uusi 9a § ja uusi 9 b §) ovat keskeisiä säännöksiä, kun arvioidaan eri elinkeinojen velvollisuuksia sekä myös toimintaedellytyksiä.

Esityksen perusoikeuspainotteisuudesta ilmeisesti johtuu, ettei esityksen vaikutusarvioinnissa ole otettu kantaa niihin vaikutuksiin, joita esitetyillä

Kaivosteollisuus ry

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
toimisto@kaivosteollisuus.fi
www.kaivosteollisuus.fi
Y-tunnus: 1743558-8

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/3b476deb-11d2-45d7-a910-c1e9006417d3
visma sign
www.vismasign.com

muutoksilla on. Olisi ollut toivottavaa, että vaikutusarviointiin olisi sisältynyt yleiskatsaus esityksen vaikutuksista elinkeinojen harjoittamiseen erityisesti maankäytön näkökulmasta.

Kaivoslain 38 § vuoden 2011 kaivoslain mukaan

Kaivoslain 38 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on selvitettävä malminetsinnän vaikutukset saamelaisten oikeuksiin alkuperäiskansana yhteistyössä saamelaiskäräjien ja alueen paliskuntien sekä hakijan kanssa. Kaivoslain 38 §:n 4 momentin mukaan lupaviranomaisen tulee erityisellä poronhoitoalueella selvittää yhteistyössä alueella toimivien paliskuntien kanssa luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat haitat poronhoidolle.

Kaivoslain 38 §:n 1 ja 4 momentin säännökset yhteistyömenettelystä ovat saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:ssä tarkoitettua neuvotteluvelvoitetta koskeva erityissäännös, jota sovelletaan kaivoslain mukaisissa lupa-asioissa.

Kaivoslain 38 §:ssä tai muuallakaan kaivoslaissa ei kuitenkaan ole tarkemmin säädetty, miten yhteistyö ja hankkeen vaikutusten selvittäminen kussakin yksittäistapauksessa käytännössä toteutetaan. Tarkempi rajanveto toteutuu oikeuskäytännön kautta.

Nyt lausuttavana oleva esitys tulee vaikuttamaan myös kaivoslain 38 §:n tulkintaan. On kuitenkin huomattava, että kaivoslain mukaisessa neuvotteluvelvoitteessa annetaan myös hakijayhtiölle rooli.

Vireillä oleva kaivoslain muutos

Eduskunnassa käsittelyssä olevan kaivoslain muutos (HE 126/2022 vp) sisältää muiden muutosehdotusten ohella tarkennuksia säännöksiin, jotka koskevat hankkeiden vaikutusten arviointia saamelaisalueella. 34 § ja 38 § muutosehdotukset sisältävät selvitys- ja neuvottelumenettelyihin samanlaisia tarkennuksia kuin HE saamelaiskäräjälain muutokseksi sisältää. Käsittääksemme kaivoslain muutosesitys on linjassa saamelaiskäräjälain muutosesityksen kanssa mutta kaivoslaki tunnistaa elinkeinonharjoittajalle (hakijayhtiölle) tietyn roolin yhteistoiminnassa.

Vastuullisuus

Kaivosteollisuus ry rakentaa toimialan vastuullisuutta TSM-standardin kautta. Alun perin kanadalainen vastuullisuustyökalu on nykyään käytössä 15 maassa, ja Kanadan lisäksi muun muassa Australiassa, Argentiinassa ja Brasiliassa. Euroopassa Suomen lisäksi standardi on käytössä Norjassa ja osin Espanjassa.

TSM:n merkittävin piirre on pyrkimys jatkuvaan parantamiseen sekä alakohtaiset protokollat, joiden toteutumista arvioidaan paitsi yhtiöiden itsearvioinnein myös joka kolmas vuosi tehtävällä ulkoisella todentamisella.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/3b476deb-11d2-45d7-a910-c1e9006417d3
visma sign
www.vismasign.com

Suomessa TSM rakennettiin ja otettiin käyttöön vuodesta 2015 alkaen. Saamelaiskäräjät olivat mukana vaatimustason määrittelyssä.

Lopuksi

Malminetsinnän ja kaivostoiminnan näkökulmasta sekä saamelaiskäräjistä annettua lakia koskeva muutosesitys että samanaikaisesti vireillä olevan kaivoslain muutosesitys pyrkivät täsmentämään yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitetta. Hallituksen esityksen mukaan saamelaiskäräjille ei lainmuutoksella anneta veto-oikeutta. Elinkeinon harjoittamisen näkökulmasta hallitukseen esitykseen sisältyvät uudistukset saattavat kuitenkin tarkoittaa tulkinnanvaraisuuden lisääntymistä. Erityisesti hallituksen esityksen 9 a §:n mukaista vähäistä suurempaa haittaa koskeva rajanveto sekä kotiseutualueen ulkopuolella toteuttavien hankkeiden vaikutusten arviointi vaativat lainkäytön ennakkoratkaisuja tulkintalinjausten selventämiseksi.

Kaivoslain muutokset korostavat jatkossa kunnan roolia. Tästä näkökulmasta olisi toivottavaa, ettei kunnallinen päätöksentekoprosessi ja saamelaiskäräjien kanssa käytävät neuvottelut tarkoita päällekkäisiä menettelyjä. Toivomme valiokunnan lausuvan myös tästä näkökulmasta mietinnössään.

KAIVOSTEOLLISUUS ry

Pekka Suomela, toiminnanjohtaja

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/3b476deb-11d2-45d7-a910-c1e9006417d3
visma sign
www.vismasign.com

SIGNATURES **ALLEKIRJOITUKSET** **UNDERSKRIFTER** **SIGNATURER** **UNDERSKRIFTER**

This documents contains 3 pages before this page
Tämä asiakirja sisältää 3 sivua ennen tätä sivua
Detta dokument innehåller 3 sidor före denna sida
Dokumentet inneholder 3 sider før denne siden
Dette dokument indeholder 3 sider før denne side

PEKKA VILJAM SUOMELA
Kaivosteollisuus ry, FI17435588, Eteläranta 10, 00130, Helsinki
89ded935-15a0-4aa4-bcc5-5158b5038aee - 2023-02-07 13:34:47 UTC +02:00
BankID / MobileID - dac54d39-d351-4282-a301-2d2cd7d44aa0 - FI
Representative - Nimenkirjoitusoikeus - Firmateckningsrätt - Representant - Repræsentant

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende